

4.5. Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností související s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance více než 5 dnů.

Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (závažný). Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen u smrtelného úrazu, závažného úrazu i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz se meziročně nepatrně zvýšil ze 47 379 případů v roce 2016 na 47 491 případ v roce 2017 (tj. o 0,2 %). Z tohoto celkového počtu bylo 46 870 případů (98,7 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP). Nadále se v této kapitole budeme věnovat této skupině pracovních úrazů.

V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi pohlavími, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadalo v roce 2017 na muže 68,5 % (v roce 2007 dokonce 74,1 %) a na ženy pouze 31,5 % (25,9 % v roce 2007) pracovních úrazů, což je dáno i odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětví, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů mohou být méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa a Vzdělávání. Ještě výraznější rozdíl mezi pohlavími je patrný u smrtelných pracovních úrazů.

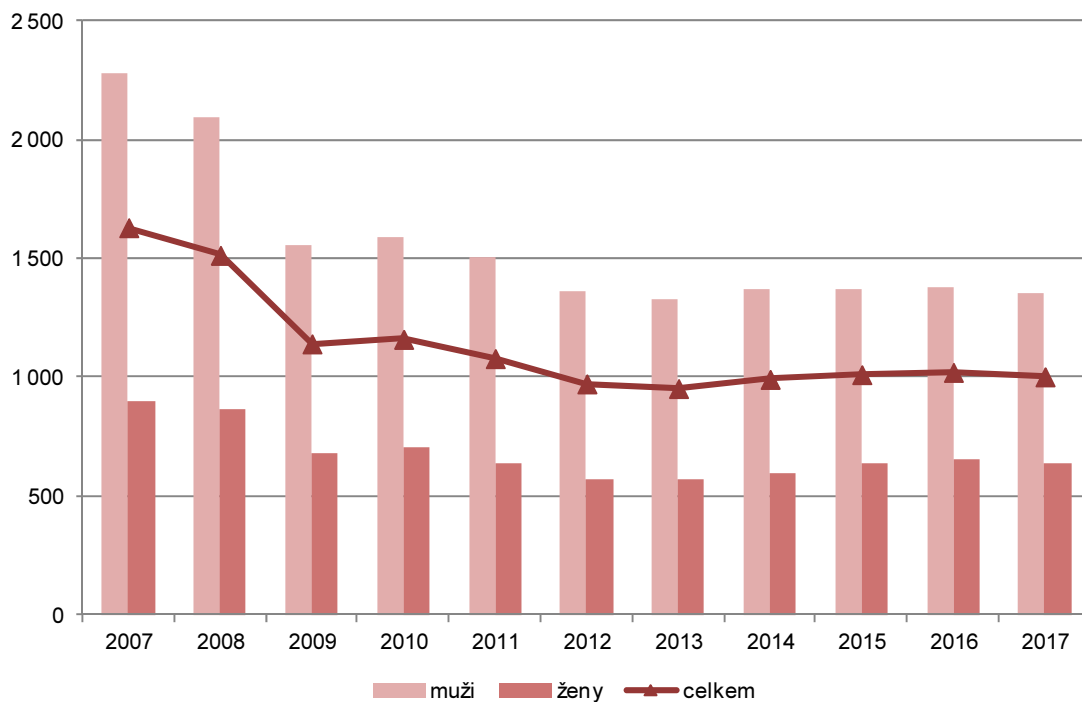
Tab. 5.1 – Pracovní úrazy podle pohlaví v letech 2007 – 2017

Rok	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů ¹⁾		
	celkem	z toho		celkem	z toho		celkem	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2007	77 233	57 311	19 922	74 942	55 496	19 446	188	177	11
2008	71 281	52 286	18 995	69 243	50 697	18 546	174	166	8
2009	50 173	35 985	14 188	48 568	34 763	13 805	105	97	8
2010	51 678	36 701	14 977	50 047	35 460	14 587	121	112	9
2011	47 111	33 619	13 492	45 482	32 354	13 128	125	117	8
2012	44 108	31 455	12 653	43 543	31 019	12 524	113	111	2
2013	42 927	30 418	12 509	42 355	29 955	12 400	113	106	7
2014	45 058	31 737	13 321	44 301	31 188	13 113	117	115	2
2015	46 331	32 117	14 214	45 621	31 605	14 016	131	120	11
2016	47 379	32 592	14 787	46 713	32 102	14 611	104	101	3
2017	47 491	32 575	14 916	46 870	32 120	14 750	.	.	.

¹⁾ Zpráva o pracovní úrazovosti v ČR v roce 2017 (vyd. SÚIP), ze které je údaj o počtu smrtelných úrazů přebírán, nebyla v době přípravy této publikace zveřejněna.

Zdroj: ČSÚ, SÚIP

Graf 5.1 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců v letech 2007 – 2017

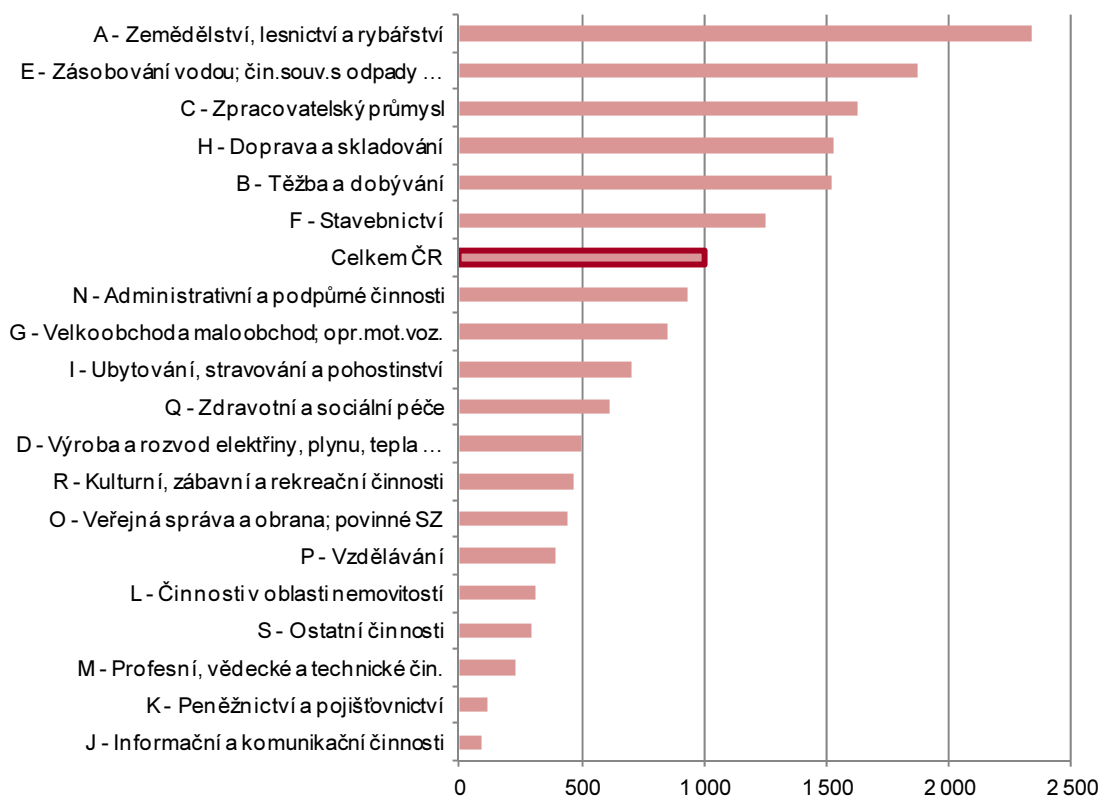
Zdroj: ČSÚ

Za posledních deset let došlo k celkovému poklesu počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny o 37,5 %, výraznější byl pokles u mužů (o 42,1 %) než u žen (o 24,1%). Rozdíl dynamiky poklesu u obou pohlaví se projevil v již zmíněné změně podílu mužů či žen na celkové pracovní úrazovosti. Nutno podotknout, že počet pracovních úrazů ve sledovaném období se nesnižoval proporcionálně, pokles byl zastaven v roce 2013 a od roku 2014 dochází k mírnému meziročnímu nárůstu počtu pracovních úrazů. Podobný vývojový trend má i relativní ukazatel počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny na 100 000 nemocensky pojištěných osob (viz graf 5.1).

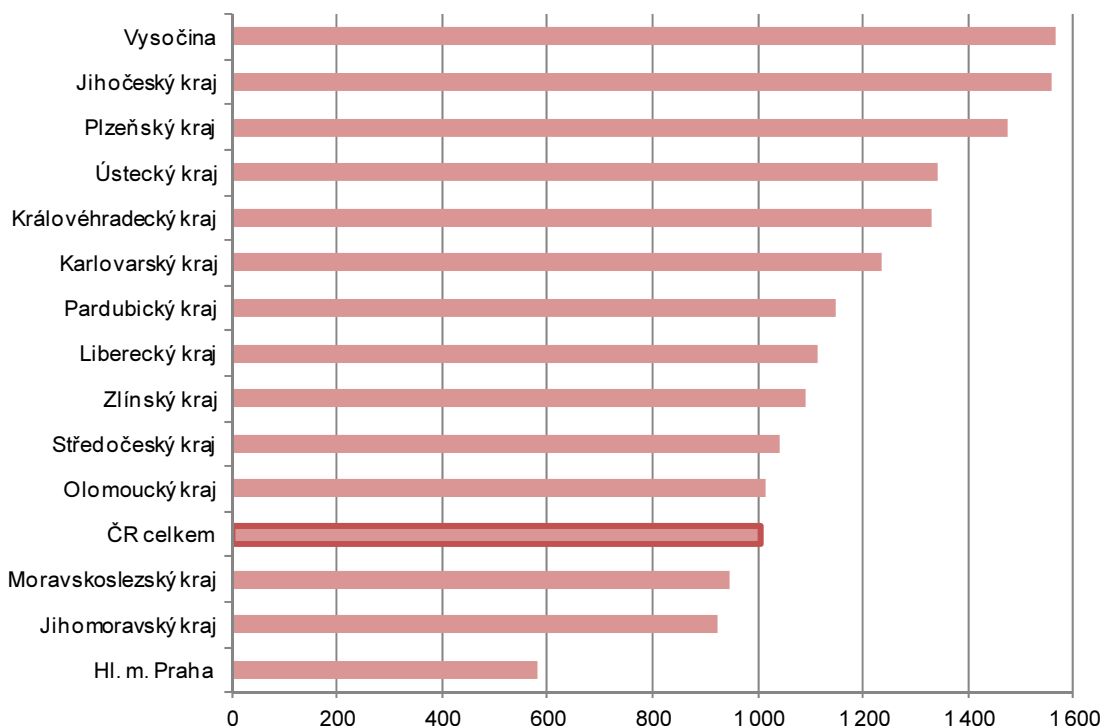
V absolutním vyjádření nejvíce pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny se v roce 2017 událo ve Zpracovatelském průmyslu (19 995 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (5 317 případů) a Doprava a skladování (4 562 případy). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a použijeme relativní ukazatel stažený na 100 tis. pojištěnců, nejrizikovějším odvětvím je Zemědělství, lesnictví a rybářství (2 339 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále odvětví Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi (1 875), teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (1 623), Doprava a skladování (1 532), Těžba a dobývání (1 519) a Stavebnictví (1 251). Nejméně rizikovým se jeví odvětví Informační a komunikační činnosti s 90 pracovními úrazy a Peněžnictví a pojišťovnictví se 116 pracovními úrazy na 100 tis. pojištěnců.

Graf 5.2 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců dle odvětví ekonomické činnosti v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.3 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu územního členění bylo v roce 2017 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v kraji Vysočina (1 566), Jihočeském (1 557) a Plzeňském kraji (1 473). Následují Ústecký kraj s 1 342 případy a Královéhradecký kraj s 1 329 případy na 100 tis. pojištěnců. Nejméně případů pak bylo hlášeno v Hlavním městě Praze (582). Pod hranicí 1 000 pracovních úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob i pod republikovým průměrem (1 003) je ještě Jihomoravský (923) a Moravskoslezský kraj (948).

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy rozdělení do krajů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.

Z pohledu velikosti podniku měli v roce 2017 nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny zaměstnavatelé s 500 a více zaměstnanci – 14 819 případů (32% podíl na republikové hodnotě), následováni zaměstnavateli s 1 – 49 zaměstnanci – 11 452 případy (24% podíl). V případě relativního ukazatele je situace odlišná – nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců měly firmy se 100 – 249 zaměstnanci (1 412 případů), nejméně případů pak zaznamenáváme u osob samostatně výdělečně činných (235 případů).

